

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

BRNO 1974

Zatímco rozrušené hroby v minulé výzkumné sezóně představovaly kostry poškozené při posledních zemních pracích spojených s rušením vinohradu a s první orbou, rozrušené hroby zkoumané v roce 1973, i když byly v několika případech rovněž narušeny, zejména při odkrývání plochy buldozerem, sestávají z koster nebo ze skupin kostí z několika koster, jež byly shrnuty do jam většinou původně hrobových, prozkoumaných v minulosti. Podle toho, že jsou rozloženy na větší souvislé ploše, je možno soudit, že jsme objevili místo, kde prozkoumal hroby v roce 1846 Řehoř Volný. Je ovšem zajímavé, že již Ř. Volný narazil na skupinu lidských kostí, o nichž podotýká, že pocházely velmi pravděpodobně z dřívějších vykopávek, o kterých však ani jemu nebylo nic známo³.

Otázka, jak pohřebiště pokračuje a navazuje-li na skupinu hrobů odkrytou u Rebešovic v letech 1952—1953, zůstala i po výzkumu v roce 1973 nejasná. Výzkum bude pokračovat severovýchodně od prozkoumané plochy, v místech, kde je opět písčité podloží a kde bylo zachyceno několik lidských koster jednak při polních pracích, jednak sondáží.

Poznámky:

¹ Č. Staňa, Záchranný výzkum na slovanském pohřebišti v Rajhradě (okr. Brno-venkov), PV 1973, 58.

² Viz zprávy J. Nekvasila a K. Ludikovského v tomto svazku PV.

³ B. Dudík, Über die alten heidnischen Begräbnisplätze in Mähren, Sitzungsab. d. k. Akad. d. W. philos. histor. Cl. XII 1854, 477.

Fortsetzung der Grabung auf dem slawischen Gräberfeld in Rajhrad (Bez. Brno-venkov). Im Jahre 1973 wurden auf einer Fläche von 2000 m², 142 slawische Skelettgräber abgedeckt, von denen in 28 Gräbern die Knochen in Häufchen lagen — vermutlich bereits im Jahre 1846 von G. Wolny untersucht. Ausser den Gräbern hat man 12 prähistorische Siedlungsobjekte erfasst, grösstenteils durch Gräber oder Abschwemmungen gestört. Der Charakter der Gräber war ähnlich wie der im Jahre 1972. Funde: eiserne Messer, eiserne Eimerbeschläge, eiserne Äxte, Pfeilspitzen, Sporen, Feuerstahle mit Feuersteinen, tönerner Gefässe, tönerner Spinnwirtel, bronzene und silberne Ohrgehänge, bronzene und gläserne Kugelknöpfe, Schellen, gläserne und bronzene Perlen. In einem reichen Grab waren 6 goldene Trommelohrgehänge, zwei silberne Kugelknöpfe mit Pflanzenornament in Bruchstücken und ein Eisenbeschlag eines Eimers.

TKANINY ZE SLOVANSKÉHO POHŘEBIŠTĚ V RAJHRADĚ (VÝZKUM Z R. 1972)

(okr. Brno-venkov)

MARIE KOSTELNÍKOVÁ, AŮ ČSAV BRNO

Vedoucí výzkumu slovanského pohřebiště v Rajhradě (okr. Brno-venkov) dr. Čeněk Staňa, CSc., předal autorce k rozboru textilu kovový inventář hrobů z tohoto pohřebiště. Kromě textilu z hrobu 246 a 106, které byly publikovány již v Přehledech výzkumů za rok 1972, se podařilo zjistit ještě 11 útržků tkanin. Jejich rozbor podáváme v tomto svazku.

H r o b 88. Na povrchu úlomku železa o celkové ploše 18×10 mm byla zjištěna poškozená, silně rzí prostouplá tkanina, z níž je dnes patrné již jen několik málo nití a vláken. Seřazení vazních bodů dává představu plátna. Zákrut v obou soustavách je Z, měřitelná byla jen jedna nit — cca 0,4 mm. Další údaje nebyly zjistitelné.

Na dalším malém tyčinkovitém železném fragmentu (d-18 mm) byly jen stopy po zmineralisované a poškozené tkanině.

H r o b 127. Na čepeli nože jsou na dvou místech malé zbytky silně zmineralisovaného textilu. Lépe zachovaný útržek má rozměry 5×5 mm. Jen na něm bylo možné pokusit se o zjištění dalších údajů. Vazba je neurčitá, snad kepr 1 : 2, zákrut nezjistitelný, dostava 12/14 nití na 1 cm (nesnadno změřitelné). Tloušťka nití (změřeno jen několik nití) je v jedné soustavě cca 0,5 mm, v druhé cca 0,35 mm.

H r o b 238. Na jedné straně železného plíšku o rozměrech 3×2 cm je značně porušená tkanina, u níž bylo lze změřit jen několik nití. (Textil je lépe pozorovatelný makroskopicky než mikroskopicky). Vazba je plátnová, zákrut Z, tloušťka nití v osnově průměrně 0,65 mm, v útku 0,6 mm. Dostava v osnově asi 11 nití/1 cm, v útku asi 12 nití/1 cm.

Na malém plíšku bylo pozorováno několik zmineralisovaných neměřitelných vláken.

H r o b 254. Na větším zlonku železného, značně rzí prostoupeného nože byla z jedné strany zjištěna zřetelně porušená textilní vlákna. Z druhé strany byl jen fragment skané niti. Nikde niti neprovazují, takže vazba nemohla být zjištěna. Zákrut je Z, skaná nit S, tloušťka nití kolem 0,3 mm, skaná nit 0,6 mm. Většina nití nemohla být pro špatnou zachovanost ani přibližně změřena.

H r o b 353. Z jedné strany jsou na železném plíšku nebo úlomku železného předmětu silně rzí prostoupené útržky různých nití na celkové ploše 2×3 cm. Je zachováno jen několik vazních bodů, které sice vyvolávají dojem řídkého, zkoseného plátna, jde však pravděpodobně o kepr 2 : 1. Je též možné, že jde o dvě tkaniny, protože v některých vazních bodech provazují niti jednoduché, jinde je v jedné soustavě nit skaná. Tloušťka niti je při velkém porušení průměrně 0,4 mm.

Na dalším zlomku o rozměrech 3×12 mm jsou patrný další skané niti. Vazba nebyla rozeznána.

Na malém zlomku železného plíšku o rozměrech 10×13 mm je znečištěná plátňová tkanina. Tloušťka nití, jejichž zákrut nebyl zjištěn, je v osnově i útku průměrně 0,4 mm. Dostava je v osnově 14 nití/1 cm, v útku 16-17 nití/1 cm.

Na přezce od ostruh leží na plošce 15×7 mm útržek pravidelného hustého plátna. V obou soustavách zjištěn zákrut Z, tloušťka niti v osnově cca 0,6 mm, v útku 0,75 mm, dostava 12/10 nití/1 cm.

H r o b 355. Na silně rzí prostoupeném zlomku nože leží na ploše 18×8 mm útržek tkaniny, pravděpodobně plátna. Tloušťka nití je průměrně 0,7 mm, zákrut Z 60° , dostava v jedné soustavě 12 nití/1 cm, v druhé 9 nití/1 cm. U této tkaniny byl zjištěn šikmý okraj tkaný tak, že niti osnovy jsou stočeny a dále provazují jako útek.

Všechny zjištěné tkaniny jsou značně porušené, prostoupené rzí, zmineralisované. Jen v jednom případě, hrob 127, se podařilo zjistit materiál, z něhož byla spředená nit — len — tedy materiál běžný, místní provenience.

Pokud bylo možno zjistit vazbu, šlo většinou o plátno, jen u lněné tkaniny z hrobu 127 a u tkaniny z hrobu 353 mohlo jít též o vazbu keprovou 1 : 2. Tloušťka nití (při nynějším stavu zachování) se pohybovala jednak kolem 0,4 mm, jednak kolem 0,6 mm. Stejně jako tloušťka nití, která mohla být změřena jen na několika málo místech, byla těžce zjiřitelná i dostava. Udáváme-li ji, pak jen pro celkový přehled, nikoliv pro přesnost měření, protože i na tak malou vzdálenost jako je 1 cm musilo být množství nití propočítáváno, takže mohlo dojít ke značnému zkreslení. Vcelku se zdá, že tlustší niti měly dostavu 9—12 nití/1 cm (jde asi o hrubší tkaniny) u nití tenčích se dostava pohybovala mezi 12—17 nitěmi na 1 cm (asi řídké plátno).

Tyto údaje ukazují, že jde o běžné zboží, jak je nacházíme i na dalších lokalitách. Z běžného průměru se vymykají snad jen tkaniny z hrobu 353 a 254, u nichž jsme totiž zjistili i niti skané; nebylo však možno určit jde-li o tkaný efekt na celé ploše tkaniny nebo jen u některých nití některé soustavy. U hrobu 254, kde např. skaná nit neprovazuje, by mohlo jít i o nit šicí.

Pro technologii práce je důležitý hrob 355. Okraj tkaný tak, že osnovní niti jsou postupně stočeny a provazují dále jako útek, předpokládá spíše práci na stavu svislém než vodorovném. U svislého stavu se totiž niti snáze uvolňují. Ve Starém Městě (hrob 119/51) byla tímto způsobem utkána dírka. U rajhradského hrobu je útržek tak poškozený, že nemůžeme zjistit jde-li též o díрку nebo šikmé ukončení utkaného kusu, případně o vroubkovaný okraj.

Z rozboru textilu z rajhradského pohřebiště jsme tedy získali další pohled na práci slovanských tkalců a na tkaniny, které naši předkové používali.

Gewebe von dem slawischen Gräberfeld in Rajhrad (Bez. Brno-venkov). Von der Grabung des slawischen Skelettgräberfeldes in Rajhrad, Bez. Brno-venkov, durchgeführt vom AÜ ČSAV in Brno unter Leitung von Dr. Č. Staňa, CSc., wurden zur Analyse 14 Textilfragmente aus dem Inventar von Gräbern übergeben. Die Gewebe waren stark mit Rost durchsetzt, sofern es möglich war die Bindung zu bestimmen, handelte es sich meistens um Leinen, bis auf das Fragment aus Grab 127, wo man eine Körperbindung voraussetzen kann. Nur bei diesem Fragment konnte das Material bestimmt werden — Flachs. Es handelte sich um die übliche feinere sowie gröbere Ware (Fadendichte von 250—700 μ , Einstellung 10—17 Fäden auf 1 cm). Eine besondere Beobachtung machte man bei dem Fragment aus Grab 355, wo die Fäden der Kette allmählich umgedreht und als Schuss gebunden waren, so dass ein schräger Rand entstand. Eine ähnliche Bindung konnte bei einem Loch auf einem Textilfragment aus Staré Město aus Grab 119/51 beobachtet werden.

SLOVANSKÉ HROBY U MUTĚNIC

(okr. Hodonín)

ZDENĚK KLANICA, AÜ ČSAV Brno

(Tab. 73)

Při hloubení rýhy pro dálkový plynovod se počátkem ledna narazilo u Mutěnic na kostrový hrob. Dne 16. 1. byl na místě proveden pracovníky expedice v Mikulčicích záchranný výzkum.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, L. Trávníčková, M. Bálek

Na titulním listě: bronzový náramek lužické kultury z Býkovic

Tiskem: TISK, národní podnik, Brno, provozovna 54, Gottwaldova 21

Evidenční číslo: ÚVTE1-73332

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné